

Nedavno objavljeni Izveštaj Evropske komisije o proširenju za 2016. godinu za Srbiju, o "najtežem i najskupljem" poglavlju, Poglavlju 27, koje se bavi životnom sredinom i klimatskim promenama, ima da kaže sledeće: "Srbija je postigla određeni nivo pripremljenosti u ovoj oblasti. Određeni napredak je napravljen u daljem usaglašavanju politika i zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU, uključujući oblasti otpada, zaštite prirode i klimatskih promena. Srbija je poboljšala svoje strateško planiranje i osnovala Zeleni fond, a to su bile ključne preporuke iz 2015. godine. U narednom periodu, Srbija naročito treba da:

- poveća administrativne i finansijske kapacitete jačanjem monitoringa i izveštavanja koje sprovodi Agencija za zaštitu životne sredine, obezbeđujući adekvatna sredstva za novi instrument za finansiranje delovanja u oblasti životne sredine i poboljša međuinstitucionalnu koordinaciju na centralnom i lokalnom nivou;
- pojača napore u sprovođenju i izvršavanju, uključujući i zatvaranje deponija koje nisu u skladu sa pravnim propisima, ulaganje u razvrstavanje i reciklažu otpada, poboljšanje praćenja kvaliteta vazduha i postizanje napretka u upravljanju rečnim slivovima;
- ratifikuje Pariski sporazum i počne da ga sprovodi, uključujući i razvoj sveobuhvatne strategije za klimatske promene koja će biti u skladu sa Okvirom EU za period do 2030. za klimatsku i energetska politiku i dobro integrisana u sve relevantne sektore.

Dakle, prema zaključku EK o Poglavlju 27, Srbija je napravila nekakav pomak unapred i ispunila ključne preporuke iz prethodne, 2015. godine. Međutim, iz razgovora sa sagovornicima "Vremena", stiže se utisak da je EK - kao i kod još ponekih poglavlja - bila isuviše blagonaklona ocenjujući stanje u Srbiji za Poglavlje 27. Drugi zaključak je da, osim novca i kadrova, za napredak Srbije u vezi sa Poglavljem 27 najviše nedostaje - politička volja da se bilo šta uradi.

"Srbija je pohvaljena zato što je 2015. usvojila dokument koji se zove 'Nameravani nacionalno određeni doprinosi smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte'", kaže za "Vreme" Mirko Popović, programski menadžer projekata u oblasti zaštite životne sredine u Beogradskoj otvorenoj školi, koja je članica Koalicije 27 - mreže organizacija koje prate pregovore o Poglavlju 27. "Međutim, ako se pozabavimo bazičnom matematikom iz tog dokumenta, videćemo da Srbija tim dokumentom ne predviđa smanjenje gasova sa efektom staklene bašte za 2030. godinu, već naprotiv - njihovo povećanje. U tom dokumentu stoji da će Srbija u odnosu na 1990. ostvariti smanjenje od 9,8 odsto, ali ako pogledate brojke koje se odnose na 2013. godinu, vidite da je zapravo reč o povećanju od 15 odsto", kaže Popović. Upitno je i rešenje koje je nađeno za finansiranje zaštite životne sredine. Fond za zaštitu životne sredine, koji je bio ukinut 2012, ovogodišnjim izmenama i dopunama Zakona o zaštiti

životne sredine vraćen je u zakonodavstvo, pod nazivom “Zeleni fond Republike Srbije”. Zamisao je da se, po evropskom principu “zagađivač plaća”, iz ovog Fonda dolazi do sredstava za zaštitu životne sredine. No, zakonskim rešenjem je predviđeno da ovaj fond bude tzv. budžetski fond, u skladu sa zakonom kojim se uređuje budžetski sistem. U prevodu, kao i za sve ostalo iz budžeta, i za ova sredstva će se pitati Ministarstvo finansija. “U javnoj raspravi, kada su se usvajale izmene i dopune novog Zakona o zaštiti životne sredine, na osnovu iskustva koje smo imali sa fondovima za zaštitu životne sredine na lokalnu, ukazivali smo na to da rešenje budžetskog fonda nije dobro”, kaže za “Vreme” Ljubinka Kaluđerović, sekretarka Odbora za životnu sredinu i vanredne situacije Stalne konferencije gradova i opština. “Na lokalnu nam se dešava da se novac prelijeva kroz budžet cele godine, ne potroši se na zaštitu životne sredine, 31. decembra se pojave sredstva na toj poziciji u budžetu, a već ih prvog januara ponovo više nema. Dakle, imate neutrošena sredstva u zemlji u kojoj svi vapiju za parama. Tu nešto nije u redu. I vrlo je moguće da će to da nam se dešava i na republičkom nivou”, kaže Kaluđerović.

Ona ističe i da je, osim finansija, veliki problem nedostatak administrativnog kapaciteta, i na centralnom i na lokalnom nivou, što EK već godinama navodi u svojim izveštajima.

“Ilustrativan primer kako nam nedostatak kadrova negativno utiče čak i na izveštavanje, može da bude Agencija za zaštitu životne sredine, gde takođe nemamo popunjena radna mesta, onako kako su sistematizovana. Zbog toga što nema dovoljno zaposlenih, ne postoji mogućnost da neko ode i na licu mesta proveri situaciju kada postoji sumnja u neke podatke koji vam dolaze iz opština. A situacija je takva da, u pojedinim opštinama, ljudi tumače zakon u skladu sa svojom praksom, tako da na iste upitnike dobijate potpuno nekonzistentne podatke - na primer, da su podaci o otpadu kod dve susedne opštine takvi kao da je jedna opština sa Menhetna, a druga iz centralne Afrike”, navodi Kaluđerović.

Slična situacija postoji i kada je reč o zaštiti prirode, kaže za “Vreme” Goran Sekulić iz organizacije WWF, koja je takođe član Koalicije 27. Prema njegovim rečima, osnovni zadatak u oblasti zaštite prirode jeste uspostavljanje evropske ekološke mreže “Natura 2000”. Reč je o sistemu zaštićenih područja koji je fokusiran na zaštitu staništa i vrsta od značaja za evropsku zajednicu. Međutim, kako kaže Sekulić, u Srbiji ne postoji veliki napredak ni kada je reč o zakonskim dokumentima, a ni u prikupljanju podataka i mapiranju, jer, prema direktivama koje regulišu ovu oblast, Srbija mora da završi detaljno mapiranje staništa i vrsta i da predloži mrežu područja “Natura 2000”.

“Značajna je i oblast zaštite i upravljanja vodama, koja se obično obeležava kao najproblematičnija u Poglavlju 27 - tu su potrebna najveća sredstva, jer su tu i najveće infrastrukturne mere, odnosno izgradnja pogona za prečišćavanje vode”, kaže Sekulić.

“Procenat komunalnih otpadnih voda koje se tretiraju pre ispuštanja u Srbiji je zanemarljiv. Procenjuje se da je ispod 10 odsto, ali je funkcionalno to verovatno ispod pet odsto. Praktično, ceo Beograd ispušta vodu bez prečišćavanja - ne postoji pogon za prečišćavanje voda, tako da su tu i komunalne i industrijske vode, sve ide direktno”, napominje Sekulić i dodaje da, osim već pominjanog nedostatka kadrova, ne postoji ni saradnja između sektora: “Ta saradnja mora postojati između, na primer, zaštite prirode i zaštite voda - po prirodi stvari je ona tu neophodna, ali to kod nas slabo ide.”

A to što sve ove promene “kod nas slabo idu” moglo bi se povezati sa utiskom da je država prosto nezainteresovana da do ovih promena dođe, ili je, možda, upravo zainteresovana da do njih ne dođe. “Mi smo u procesu evropskih integracija više od 10 godina. Veoma je upitno šta se to dešava, ako iz godine u godinu imamo zahtev da se pojačaju administrativni kapaciteti”, kaže Mirko Popović. “Vraćamo se na to - gde se odlučuje. Postoje ljudi u državnoj upravi koji se bave životnom sredinom i koji mogu da iznesu taj teret. Postoje ljudi u privatnom sektoru koji, budući da postaju deo zajedničkog tržišta, moraju da se razvijaju, i oni ulažu u znanje i u svoje kadrove. Postoji i civilno društvo, koje može da pomogne, ali na nivou političkog odlučivanja kao da postoji odluka da se u taj proces ne uđe”, zaključuje Popović.

Kvalitet vazduha je jedno od gorućih pitanja kada je reč o Poglavlju 27. Iako je Srbija za transpoziciju dobila prolaznu ocenu od EU, prenošenje zakonodavstva EU u naš zakonodavni sistem nije doprinelo ni boljem merenju, ni monitoringu a ni kvalitetu vazduha. Ovaj problem toliko je narastao da već i sami građani i predstavnici lokalne samouprave iz Kraljeva, Užica, Valjeva, Beograda imaju izraženu svest da udišu zagađen vazduh, pa čak i da prepoznaju izvor zagađenja, da li dolazi od drveta, od uglja ili od saobraćaja. U neku ruku je i “srećna” okolnost što ovakva zagađenja mogu bukvalno da se “namirišu”, jer je merna mreža nepouzdana. U izveštaju o kvalitetu vazduha Agencije za zaštitu životne sredine navodi se da se sa samo 25 odsto mernih mesta podaci prikupljaju na odgovarajući način. Stepenn realizacije merenja od 2012. kontinuirano opada, pa bi se možda moglo reći da pravog merenja zapravo i nema. Takođe, često postoji i zabluda da je kvalitet vazduha manje-više u redu. Na primer, u Kraljevu se, na osnovu lokalnih merenja, zna da su dozvoljene vrednosti prekoračene tokom više od trećine kalendarske godine. Međutim, u pomenutom Izveštaju, Kraljevo je “obojeno” zelenom bojom, što indikuje dobar kvalitet vazduha.

izvor: vreme.com